

Õiguskantsler

Jaanus Marrandi
Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee
jaanus.marrandi@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 18.03.2016 nr 10-2/160301/1601177

Saneerimiseaduse sätete vastavusest põhiseadusele

Lugupeetud Jaanus Marrandi

10.03.2016 vahevastuses lubasin analüüsida, kas mõni Teie AS Tere saneerimismenetlust puudutavatest küsimustest annab aluse [saneerimiseaduse](#) normide põhiseaduspärasuse kontrolli alustamiseks. Kahtlus selles osas tekkis ennekõike Teie küsimuste 3 ja 4 pinnalt.

Normide abstraktse analüüsi käigus ei ilmnenud nende vastuolu põhiseadusega.

Küsimus 3: võlausaldajate hääled saneerimiskava vastuvõtmisel

Palusite vastust küsimusele, kas [põhiseadusega](#) on kooskõlas, et võlgniku vastu suurt nõuet omavad võlausaldajad (n-õ suured võlausaldajad) saavad otsustada saneerimiskava üle ja nii suunata kogu saneerimise protsessi. Nimelt annab saneerimiseaduse (SanS) § 24 lg 2 neile suurema hääle arvu n-õ väiksemate võlausaldajatega võrreldes. Tõite välja ka selle, et praktikas on suurte võlausaldajate nõuded tihti tagatud pandiga. See tähendab, et võrreldes väikeste võlausaldajatega on suured võlausaldajad niigi paremas seisus.

Küsimus, kas võlausaldaja nõue on pandiga tagatud, ei ole saneerimismenetluses otseselt oluline ega määrav. Saneerimismenetluses loeb eeskätt see, kui suurt nõuet omab üks või teine võlausaldaja võlgniku vastu.¹ Küll on aga pandiõigus tähtis nt pankrotimenetluses (vt [pankrotiseaduse](#) § 153 lg 1 p 1). Asjaolu, et seadusandja on sätestanud pandi instituuti ja seeläbi võimaldanud võlausaldajatel oma õiguslikku positsiooni pandiõiguse abil tugevdada, iseenesest põhiseadusvastaseks lugeda ei saa. Tegemist on seadusandja õiguspoliitilise valikuga, mida tal on põhiseaduse järgi õigus teha tsiviilkäibe lihtsustamiseks ja elavdamiseks.

Mis puudutab aga küsimust hääle jagunemisest võlausaldajate vahel saneerimiskava vastuvõtmisel, siis SanS § 24 lõikes 2 nimetatud hääle jagunemise kord tugineb demokraatia põhimõttele.² Väikese võlausaldaja õigusi garanteerib seejuures SanS § 28, mille lõike 1 järgi

¹ Vrd Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 19.06.2013 otsus nr [3-2-1-74-13](#), p 18 jj.

² Vt [seletuskiri SanS eelnõu juurde](#), lk 32.

peab võlausaldajate vastuvõetud saneerimiskava kinnitama kohus. Saneerimiskava kinnitamisel kontrollib kohus mh seda, ega vastuvõetud saneerimiskava alusel ei kohelda võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega (vt SanS § 28 lg 2 p 5 ja lg 5 p 2). Ka Riigikohus on rõhutanud, et võlausaldajate võrdse kohtlemise küsimus on üks olulisemaid aspekte, mida kohus peab saneerimiskava kinnitamisel kontrollima.³ Lisaks tagab väikese võlausaldaja õigusi see, et tal on võimalik esitada kohtule avaldus võlausaldajate vastuvõetud saneerimiskava kinnitamata jätmiseks, kui ta leiab, et saneerimiskavas koheldakse teda võrreldes teiste võlausaldajatega oluliselt halvemini (SanS § 26 p 3). Kohus peab andma selles osas hinnangu saneerimiskava kinnitamise otsustamisel (SanS § 28 lg 3).

Täiendavalt on saneerimiskava koostamisel võimalik kasutada SanS § 21 lõikes 2 toodud võimalust näha ette võlausaldajate nõuete rahuldamine võlausaldajate rühmade kaupa. SanS seletuskirja järgi saab võlausaldajate rühmasid moodustada mh nii, et ühte rühma kuuluvad nt pandiga tagatud võlausaldajad, teise pandiga tagamata võlausaldajad. Sellisel rühmade moodustamine tagab väikeste võlausaldajate õigused selle pärast, et SanS § 24 lg 4 järgi on omaette rühma koondatud väikestel võlausaldajatel sisuliselt võimalik blokeerida suurte võlausaldajate õiguste poole kaldu koostatud saneerimiskava vastuvõtmist.⁴

Kui saneerimiskava ei näe ette võlausaldajate nõuete rahuldamist võlausaldajate rühmade kaupa ning see toob kaasa väikeste võlausaldajate oluliselt halvema kohtlemise, siis eelduslikult saavad väikesed võlausaldajad rühmade moodustamata jätmise vastu protestida kas saneerimiskava koostamise käigus peetavatel läbirääkimistel või SanS § 26 järgse avalduse kohtule esitamise teel.⁵

Kokkuvõttes sisaldab saneerimisseadus piisavad tagatised, et ka n-õ väikeste võlausaldajate õigused oleksid kaitstud. Eeltoodud abstraktselt normide analüüsist järeldub seega, et SanS § 24 lõikes 2 sätestatud hääle jagunemise kord on kooskõlas põhiseadusega.

Küsimus 4: saneeritava juriidilise isiku juhtide või omanike karistamine

Küsimusega 4 soovisite sisuliselt teada, kas saneerimisseadus on põhiseadusega kooskõlas osas, milles see ei näe ette mingisugust negatiivset tagajärge saneeritava juriidilise isiku juhatuse liikmetele või omanikele, arvestades, et saneerimise tulemusel võivad võlausaldajad kaotada osa oma nõudest.

Kõigepealt tuleb rõhutada, et saneerimise tulemus ei pruugi alati olla võlausaldajate nõude vähendamine. SanS § 22 lg 1 järgi on võlasumma vähendamine vaid üks paljudest⁶ nõude ümberkujundamise võimalustest.

Teiseks tuleb silmas pidada saneerimise eesmärki. Saneerimine on võimalik vaid sellise juriidilise isiku puhul, keda on tabanud või tabamas majandusraskused, mille ületamine abinõude rakendamisel on tõenäoline. Saneerimisseaduse seletuskirja järgi peaks saneerimise abil olema võimalik vähendada ettevõtte likvideerimist pankrotimenetluse raames, jätkata ettevõtte tegevust ja seeläbi rahuldada võlausaldajate nõudeid suuremas ulatuses, säilitada töökohti jpm. Seega laiemas mõttes on saneerimine suunatud ka võlausaldajate huvide kaitsmiseks: võlausaldajate

³ Vt nt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2011 otsus nr [3-2-1-25-11](#), p 48.

⁴ Vt ka Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2011 otsus nr [3-2-1-25-11](#), p 39.

⁵ Vt lisaks Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2011 otsus nr [3-2-1-25-11](#), p 40.

⁶ SanS § 22 lõikes 1 toodud loetelu on mitteammendav.

seisukohast annab saneerimismenetlus eelduslikult paremad tulemused võrreldes pankrotimenetlusega.

Saneerimise eesmärk ei ole karistada juriidilise isiku juhatuse liiget või omanikku riskantsete otsuste tegemise eest. Seadusandja ei pidanud vajalikuks muuta ajutiste makseraskusteni viia võivate riskide võtmist karistatavaks. See on ka arusaadav: riskide võtmine on äri tegemise lahutamatu osa; kui äririski realiseerumisel saabuks karistus, siis keegi ei oleks äri tegelemisest huvitatud. Küll on seadusandja aga kehtestatud äri tegelevatele isikutele teatud hoolsuskohustused ning piirangud, millest üleastumine on karistatav. Kriminaliseeritud on nt selline juriidilise isiku varalise seisundi teadva kohustustevastase kahjustamine juhatuse liikme poolt, mille tagajärjeks on juriidilise isiku maksevõime oluline vähenemine või maksejõuetus ([karistusseadustiku](#) § 384 lg 1). Saneerimise (st mitte püsiva maksejõuetuse) olukorras selle sätte rakendamine kõne alla ei tule (vt [karistusseadustiku](#) § 384 lg 2).

Asjaolu, et saneerimismenetluse tulemusel juriidilise isiku juhtorgani liikmeid või omanikke ei karistata, ei tähenda aga, et nad ei kanna mingisugust vastutust oma valikute või hooletu käitumise eest. Juhatuse liikmete ja omaniku vastutuse alused on sätestatud äriseadustikus (vt nt [äriseadustiku](#) §-d 187, 188, 289, 315).

Lisaks on Riigikohus selgitanud, et kui ettevõtja makseraskused on põhjustatud ettevõtja juhtorganite liikmete oskamatusest, lohakusest või lausa pahatahtlusest (sh kuritegudest), saab kohus seda arvestada, kui ta lahendab saneerimiskava kinnitamise avaldust. Mh saab kohus hinnata, kas sellistel asjaoludel tekkinud võlgade ümberkujundamine taotletud viisil on õigustatud ning kas kava täitmise tõenäosus nt sama juhtkonnaga jätkates on piisavalt tagatud ja võlausaldajate huve arvestav.⁷ Seega ei ole välistatud, et saneerimise ühes väljundiks võib olla ka nt ettevõtja juhtkonna (osaline) vahetus.

Sellest tulenevalt ei ole võimalik pidada põhiseadusvastaseks asjaolu, et saneerimisseadusest puudub sõnaselge sanktsioon vm negatiivne tagajärg saneeritava juriidilise isiku juhatuse liikmele või omanikule.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Olga Lavrova 693 8410
Olga.Lavrova@oiguskantsler.ee

⁷ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.05.2011 otsus nr [3-2-1-25-11](#), p 36.